

MUISTELMIA VASKIVEDELTA

Koonnut Vilho Ala-Nojonen
(Virtain Kaupungin kotiseutuarkisto)

Tyrkön myllyn historiaa

Vaskiveden Ns:n merkkisuorituksia v. 1957
Virrat, Vaskivesi: Ritva Tanhua-Tyrkkö, tal.tr., synt. 1939
Kertoja: Aabraham Tanhua-Tyrkkö, mvj., synt. 1884

Noin toistasataa vuotta aikaisemmin täällä oli yleisesti vielä käytössä jauhinkivet. Viime vuosisadan puolivälissä tuli käyttöön muutamia jalkamylyjä. Tyrkönkyläset rakensivat yhden jalkamylyn. Se sijaitsi nykyisen Tyrkön myllyn tilalla. Jalkamyly toimi 1860-1886 vuosien välillä. Myllyä omistivat kylän suurimmat talot. Niitä taloja sanottiin siihen aikaan lahkolaisiksi.

Lahkolaisten myllyssä olivat osakkaina Nojoskylästä Ala-Nojonen, Katajisto ja Maijala. Tyrkönkylästä oli Törmä-Tyrkkö, Tanhua-Tyrkkö, Ranta-Tyrkkö, Ruusila ja Kaakkola. Havangan kylästä Hietaranta, Rantala ja Tiukka. Purrankylästä Kalle ja Alekski Purra, Jokela, Poukka ja Laukkanen. Muita lahkolaisia oli Ahonen, Saari, Poronen ja Perimäki. Kukin jauhatti viljansa vuoronperää. Lahkolaiset olivat numeroitu, missä järjestyksessä heillä oli lupa jauhattaa.

Nämä vuokrasopimusta vastaan luovuttivat jalkamylynsä joulukuun 11 p:nä 1886 Juho Koskiselle. Hän oli Ikoselta, Kurun kappelista kotoisin. Juho Koskinen sai täydet oikeudet Tyrkön kosken vesivoimaan. Myllyrakennukset hän sai rakentaa Moisio-Tyrkön maalle. Kuvernöörin luvan hän sai myllyn rakentamiseen syyskuun 12 p:nä 1887. Juho Koskinen rakensi siihen ratasmyllyn.

Luvassa oli seuraavat ehdot:

1) "Meille lahkolaisille tulee Koskisen jauhattaa kaikki vuotuiset tarpeet joka lajista. Vilja kalusta 1/4 kappaa tullia tynnyriltä, ynnä pehu eli sekataravarasta sama tullia 2:lta säkiltä, paitsi silmään vetäjä pitää olla lahkolaisilta, ryynitavaralta, joko ne on mistä viljasta tahansa yksi kappaa tynnyriltä, räari kalusta yksi kappaa 1/2 tynnyriltä tullia. Lahkolaisten pitää jauhattaa kuitenkin isommat osat syksyn ja kevään aikana. Kyllä heillä on oikeus saada myllyä talvellakin."

2) "Myllyn rakennusaineiksi me lahkolaiset viemme 9 männystä hirttä viisi syltä. Ja yksi kyynäriä pitkää 7 1/2 tuumaa latvasta mitaten. Kun myllyn hirret mätänee, rakennetaan uusi samoilla ehdoilla. Lohkokunnassa olevat torpparit saavat nauttia samaa oikeutta."

Juho Koskinen jauhoi tässä myllyssä kyläläisille. Siellä kävi Ruoveden, Kihniön ja Kurun puolesta. Juho Koskinen oli huumorintajuinen mies. Vehmaan Helmi kehui hänen Miinaansa, kuinka hän on kaunis. Mylläri sanoi: "Ei se ole rehellinen mies, joka toisen muijaa kattoo, ja se on 100 mk., jos Miinaa koskee." Tämä jo todistaa, ettei häneltä sanoja puutu.

Asunnokseen hän vuokrasi naapuritalon 46 vuodeksi.

Juho Koskinen ei oikein osannut järjestää asioitaan. Mylly meni konkurssiin hänen velkojensa tähden. Pakkokuutokauppa pidettiin lahkolaisten suostumuksella 26 p:nä tammikuuta 1904. Moisio-Tyrkölle jäi vielä oikeus myllyyn. He saivat jauhattaa viljansa ilman tullia, koska myllyrakennukset ovat Moisio-Tyrkön maalla. Tämä on voimassa, vaikka omistajat vaihtuisivat niin myllyssä kuin Moisio-Tyrkössä.

Lahkolaiset meinasivat pakkohuutokaupan jälkeen käyttää samoja oikeuksia myllyssä. He tekivät tästä oikeusjutun ja hävisivät, Severus Havanka teki siihen sähkölaitoksen, joka jauhoi sähköä koko Tyrkönkylälle ja Purranperälle. Nojoskyläsillä oli oma sähkönsä. Tämä sähkölaitos kulki Vaskiveden Sähkö O.Y. nimellä. Sähkö laitettiin siihen aikaan, kun ei tahtonut olla öljyä saatavilla. Johtoja laitettiin osasta piikkilangastakin. Lopuksi laitettiin jo vähän kuparijohtoakin. Sähkövoiman saamiseksi täytyi padota vettä, siitä oli taas Havangankyläisille haittaa. Vesi nousi heidän viljelyksilleen. Kyläset voittivat oikeusaloitteensa. Patoamiskorkeutta oli madallettava. Laki tuli voimaan 6 p:nä elokuuta 1924. Tämän jälkeen ei ollut vettä tarpeeksi, ja sähkölaitos menetti merkityksensä. Talvella täytyi katsella tulitikkuja, että näki sähkön sammuttaa.

Severus Havanka myi myllynsä ja oikeutensa koskeen 24/1 -25 Aabraham Tanhua-Tyrkölle ja kauppias Aarne Mäkiselle Vaskiveden kylästä 50 000 mk kauppahintaan. Ensin maksettiin 5000 mk huhtikuussa, 10 000 mk loppu vuoden kuluessa ilman korkoa. Näillä omistajilla oli myllärinä Manu Järvinen.

Nämä myivät myllynsä Markkulalle. Hänellä oli myllärinä veljensä Jussi. Markkula myi myllynsä ja oikeutensa Matti Aulakoskelle. Aulakoski laittoi myllyn yhteyteen raamisahan. Aulakoski myi vuorostaan sen Juho Sääksmäelle. Hän oli hyvin kunnollinen mies ja täytti kunnollisesti tehtävänsä. Hän kuoli tapaturmaisesti myllyn rattaisiin. Nyt sitä myllyä omistavat hänen poikansa. He eivät ole niin täsmällisiä kuin heidän isänsä oli. Siellä tahtovat pussin suut suureta. He laittoivat siihen sirkkelisahan, sillä he hankkivat aika tavalla.

Myllyssä käynti on harventunut paljon. Nykyään on kotitarvemyllyt yleisiä. Kehitys menee eteenpäin.